

Kvalitetsgranskning av reella möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram

Skolinspektionen genomför med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) en tematisk kvalitetsgranskning. Syftet med granskningen är att bedöma kvaliteten i hur olika gymnasieskolor möjliggör för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola.¹

Med anledning av alla de utmaningar som skolor har att hantera under rådande pandemi fattar Skolinspektionen i denna kvalitetsgranskning beslut med rekommendationer utan krav på redovisning.

Denna granskning avser Nyköpings gymnasium Gripen. Huvudman för skolan är Nyköpings kommun. Totalt ca. 40 slumpvis utvalda gymnasieskolenheter ingår i granskningen. Nyköpings gymnasium Gripen är en av dessa. På skolenheten går det 320 elever på något av enhetens följande yrkesprogram: bygg- och anläggningsprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. Skolinspektionen har genomfört två gruppintervjuer med elever, en gruppintervju med lärare, en intervju med skolans studie- och yrkesvägledare samt en intervju med rektorn. Intervjuerna genomfördes via videolänk den 28 och 29 april 2021 av utredarna Catharina Wingårdh och Marita Bergman. Intervjuerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudman och skola. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut.

Skolinspektionen framhåller vikten av att de elever som har bidragit med synpunkter informeras om detta beslut.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras runt årsskiftet 2021/22.

¹ De kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola, och som inte ingår i de flesta yrkesprogram, är Svenska 2 och 3, alternativt Svenska som andraspråk 2 och 3, samt Engelska 6. Dock ingår Svenska 2/Svenska som andraspråk 2 i de programgemensamma ämnena på vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet och Engelska 6 på hotell- och turismprogrammet.

Skolinspektionens beslut

Granskningen utgår från följande övergripande frågeställning:

I vilken utsträckning har elever på yrkesprogram reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området. En sammanställning av de författningar som granskningen utgår från finns bifogad som bilaga sist i beslutet.

Skolinspektionen bedömer att eleverna vid Nyköpings gymnasium Gripen i hög utsträckning har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet, men att utvecklingsområden finns.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier rekommenderar Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete inleds med att

- analysera elevernas val av att läsa eller inte läsa grundläggande behörighet.

Skolinspektionens bedömningar

Reella möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet

Här bedöms kvaliteten i skolans arbete i förhållande till hur skolan:

- Informerar och vägleder elever
- Organiserar och planerar behörighetsgivande kurser
- Följer upp och analyserar skillnader mellan olika yrkesprogram och mellan olika elevgrupper

[Elever får information och vägledning inför val av behörighetsgivande kurser](#)

Granskningen visar att eleverna på yrkesprogrammen vid Nyköpings gymnasium Gripen får information inför sitt val att läsa behörighetsgivande kurser eller inte. Av intervjun med studie- och yrkesvägledanden framgår att det finns en tydlig struktur och planering för hur informationen gällande grundläggande behörighet ska gå till. Studie- och yrkesvägledaren besöker klasserna och ger både generell information och information anpassad till de olika programmen. Bland annat går studie- och yrkesvägledaren tillsammans med eleverna igenom exempel på vad olika yrken kopplade till det yrkesprogram som eleven läser kräver för behörighet för vidare studier. Av intervjuerna med lärarna och eleverna framgår att även mentorer och lärare är delaktiga i att

informera eleverna om möjligheterna att läsa grundläggande behörighet. Utöver detta finns även information om behörighetsgivande kurser tillgänglig för eleverna på skolans hemsida och via skolans lärplattform.

I samtliga intervjuer framkommer att det är uttalat från skolan att eleverna på eget initiativ kan boka in vägledningssamtal med studie- och yrkesvägledaren, men även att studie- och yrkesvägledaren tar initiativ till individuell vägledning. Studie- och yrkesvägledaren har en tydlig strategi att vara synlig och tillgänglig, samt att skapa goda relationer med alla elever. Ett exempel är att hen ser till att träffa varje elev på bygg- och anläggningsprogrammet enskilt. Detta eftersom hen inte träffar dem lika ofta i vardagen som eleverna som går på barn- och fritidsprogrammet, som hen delar lokaler med. Studie- och yrkesvägledaren och lärarna berättar i intervjuer att initiativet till individuell vägledning också kan komma från mentorerna som kan uppmärksamma elever som är i behov av det.

Utbildningen är organiserad så att alla elever ges möjlighet att läsa behörighetsgivande kurser

Av granskningen framgår att alla elever har möjlighet att välja att läsa de behörighetsgivande kurserna. För elever på barn- och fritidsprogrammet ingår Svenska 2 i de programgemensamma ämnena, och på bygg- och anläggningsprogrammet kan eleverna välja att läsa Svenska 2 som programfördjupning. Eleverna kan därefter välja att läsa Svenska 3 och Engelska 6 som individuella val. Det innebär att eleverna kan uppnå grundläggande behörighet inom sitt ordinarie program. Studie- och yrkesvägledaren uppger även att de elever som vill, har möjligheten att läsa grundläggande behörighet som utökat program.

Vidare framgår av intervjuer med både elever och rektorn att de behörighetsgivande kurserna är schemalagda så att de utgör en naturlig del av elevernas skoldag. Organiseringen av de behörighetsgivande kurserna har anpassats efter varje programs arbetsplatsförlagda lärande (APL) för att det inte ska uppstå krockar i schemat.

När det gäller elever som läser de behörighetsgivande kurserna berättar rektorn att skolan möter de eleverna som har behov av stöd på flera olika sätt. Bland annat finns det ett lärcentrum på skolan och specialpedagoger knuta till de olika programmen.

Rektorn följer till viss del upp elevers val av behörighetsgivande kurser men analys av elevernas val saknas

Granskningen visar att det sker en viss uppföljning av elevers val av behörighetsgivande kurser. Rektorn är medveten om andelen elever som når grundläggande behörighet på skolan, jämfört med hur det ser ut nationellt. Förutom att titta på andelen elever som går ut gymnasiet med grundläggande behörighet till högskola sker ingen systematisk analys kring elevernas val. I intervjun med lärarna framkommer att i början av år 1 är det många elever som har intentionen att läsa de behörighetsgivande kurserna men att

det i slutändan inte är så många som väljer att göra det. Ingen analys av orsakerna till detta görs.

Rekommendation

Granskningen visar att eleverna på Nyköpings gymnasium Gripen har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för att få grundläggande behörighet till högskola. Eleverna får information och vid behov individuell vägledning inför val av behörighetsgivande kurser. Skolan har organiserat och planerat utbildningen så att det ska bli enkelt för elever att välja kurserna.

För att ytterligare höja kvaliteten i utbildningen rekommenderar Skolinspektionen att rektorn analyserar elevernas val av behörighetsgivande kurser. En mer systematisk analys av hur eleverna väljer skulle kunna belysa faktorer som påverkar elevernas val. En ökad kunskap om hur eleverna väljer kan leda till att skolan får syn på eventuella hinder för att elever inte väljer att läsa vissa kurser. Utifrån den kunskapen skulle skolan vid behov kunna anpassa informationsinsatser ytterligare för att underlätta för eleverna att göra välgrundade och medvetna val.

Skolinspektionen avslutar med detta beslut denna granskning.

På Skolinspektionens vägnar

 Marlene Giertz

Beslutsfattare
Signerat av: Marlene Giertz

 Catharina Wingårdh

Föredragande
Signerat av: Catharina Wingårdh

I handläggningen av ärendet har även utredare Marita Bergman deltagit.

Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 8 §

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 §

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 §

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

4 kap. 3 §

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 §

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

4 kap. 5 §

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 19a §

Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

15 kap. 20 §

Minst en gång varje termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

16 kap. 3 §

Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.

26 kap. 19 §

Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun enligt detta kapitel.

Gymnasieförordningen (2010:2039)**4 kap. 5 §**

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får erbjudas som programfördjupning för varje program.

4 kap. 7 § första–fjärde stycket

Huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska erbjudas som individuellt val.

Eleven har dock rätt att inom utrymmet för individuellt val läsa

1. en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen,
2. minst en kurs i estetiska ämnen, och
3. de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå om eleven går på ett yrkesprogram.

Undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 1 och 2 får göras om det finns synnerliga skäl.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får ingå i de ämnen som avses i andra stycket 2.

4 kap. 23 §

En elev får delta frivilligt i undervisning i en eller flera kurser som ligger utanför elevens fullständiga program, om eleven på ett tillfredsställande sätt kan antas genomföra såväl kurserna på den ordinarie studievägen som de frivilliga kurserna (utökat program).

Beslutet fattas av rektorn.

En elev på ett yrkesprogram i gymnasieskolan har utan särskilt beslut rätt att som utökat program läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Huvudmannen är dock bara skyldig att tillgodose detta om eleven senast vid utgången av det andra läsåret har anmält att han eller hon vill läsa de aktuella kurserna.

En elev som följer ett utökat program har rätt till garanterad undervisningstid utöver vad som föreskrivs i 16 kap. 18 § respektive 19 kap. 20 § skollagen (2010:800).

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan**2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv**

Personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning, bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke, samt informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och motverka sådana begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund.

2.6 Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks, eleverna får information inför utbildningens början, får en väl utformad introduktion i utbildningen, i ämnen och kurser samt får stöd att formulera mål för sina studier, studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke, samt skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov.